

Строкові цілі

Довго питання строків досудового розслідування для відповідних органів було другорядним. Ситуація змінилась після того, як у кримінальному процесуальному законодавстві були передбачені наслідки недотримання строків — закриття кримінальних проваджень без права їх подальшого реанімування. Тож не дивно, що прості правила обчислення та продовження строку досудового розслідування на практиці викликають численні питання й критику з боку представників правоохоронних органів

ІГОР ГЛУШКО, АНЖЕЛІКА МОІСЄЄВА

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ

Стаття 219 КПК України встановлює граничні строки досудового розслідування. За загальним правилом у кримінальних провадженнях щодо тяжких або особливо тяжких злочинів строк досудового розслідування становить 18 місяців із моменту реєстрації справи в ЄРДР до дня повідомлення особи про підозру та 2 місяці з моменту повідомлення особи про підозру. Протягом цього строку досудове розслідування має бути закінчено або продовжено в межах загального строку, встановленого законодавством для розслідування певного виду кримінального правопорушення.

У разі якщо правоохоронні органи не встигли з будь-яких причин вкласти в строк, встановлений для досудового розслідування до повідомлення особи про підозру, слідчий суддя має право, за клопотанням особи, права чи законні інтереси якої обмежуються під час досудового розслідування, або її представника винести ухвалу про закриття кримінального провадження.

Якщо ж у кримінальному провадженні особі було повідомлено про підозру, то воно також може бути закрито судом, якщо сторона обвинувачення не вклалась у визначений законом строк. Таке кримінальне провадження підлягає закриттю судом за власною ініціативою або за клопотанням сторони захисту на будь-якій стадії судового розгляду справи, відповідно до положень пункту 10 частини 1 статті 284 КПК України.

«ПОПРАВКИ ЛОЗОВОГО» ТА ЧИ НЕОБХІДНО ЇХ СКАСОВУВАТИ

Закриття кримінального провадження судом у зв'язку із закінченням строку досудового розслідування стало можливим щодо справ, зареєстрованих у ЄРДР з 16 березня 2018 року, тобто з дня, коли почали діяти зміни до КПК України, внесені так званіми поправками Лозового.

Наразі можемо спостерігати активне лобювання правоохоронними органами скасування зазначених поправок, зокрема скасування строків у провадженнях, в яких особі не повідомлено про підозру. Правоохоронці пояснюють таку потребу неможливістю здійснювати ефективне розслідування складних справ із великою кількістю фігурантів в умовах обмежених строків, тривалістю

ІГОР ГЛУШКО,
адвокат, партнер, керівник
практики кримінального права
GOLAW

АНЖЕЛІКА МОІСЄЄВА,
адвокат, партнер практики
кримінального права
GOLAW

проведення експертиз, довгим очікуванням відповідей на міжнародні запити, недостатньою чисельністю штатних співробітників, відсутністю власних експертних установ тощо. Тому встановлених законодавством граничних строків їм вкрай бракує для проведення повноцінного досудового розслідування, внаслідок чого лунають пропозиції для визначення строків у межах строку давності притягнення особи до кримінальної відповідальності.

Такі аргументи навряд можна назвати переконливими. Фактично всі заяви про строки є нічим іншим, як бажанням мати законний спосіб прикриття власної бездіяльності щодо багатьох проваджень та корупційний механізм безпідставного використання процесуального інструмента у власних інтересах. Наприклад, у злочинах, де присутній економічний складник, без повідомлення особи про підозру можна проводити неодноразові обшуки протягом десяти або більше років, допитувати керівників, вилучати техніку, основні засоби та створювати інші перешкоди й незручності.

Лобіюючи скасування строків у так званих фактових провадженнях, правоохоронці залишають за лапками інтереси потерпілої особи. А вона в разі скасування строків позбавляється належного контролю з боку слідчого судді за активним перебігом розслідування кримінального провадження, в якому особі заповдіано шкочу.

Тож погодитися з необхідністю скасувати обмеження щодо строків досудового розслідування до повідомлення особи про підозру — неможливо. Адже саме судовий контроль на цій стадії забезпечує дотримання принципу розумних строків і спряє активності в розслідуванні.

Слід також зауважити, що в серпні 2023 року частково «поправки Лозового» вже були скасовані стосовно деяких злочинів, підслідність яких віднесено до Служби безпеки України. Таке рішення законодавця було пов'язано з винятковою специфікою визначених злочинів, а саме з вчиненням деяких злочинів на окупованих територіях та відсутністю строку давності притягнення осіб до кримінальної відповідальності за ці злочини.

Законом № 3341-IX було встановлено особливості обчислення строків досудового розслідування в умовах воєнного стану. Зокрема, граничний строк досудового розслідування до повідомлення особи про підозру в справах, зареєстрованих після запровадження воєнного стану і до його припинення, становить 30 місяців. Що стосується справ, внесених до ЄРДР до запровадження воєнного стану, то строк останнього не включається до загального (наприклад, 18-місячного) граничного строку, встановленого законодавством.

На наш погляд, використані в згаданому законі формулювання є неоднозначними та викликають досить багато запитань щодо практичного застосування норм. Наприклад, як повинен обчислюватися строк досудового розслідування у справах, які були розпочаті під час воєнного стану, однак не були завершені на момент його припинення?

Існують також інші недоліки врегулювання, що стосуються створення нерівних умов для розслідування. Так, не враховано обставини проведення досудового розслідування в районі ведення бойових дій та в мирних регіонах України, де нічого не заважає правоохоронцям ефективно і вчасно виконувати свою роботу.

Доведеться сподіватися на те, що судова практика розставитиме всі крапки над «і» стосовно цих питань.

АКТУАЛЬНІ ПОЗИЦІЇ ВЕРХОВНОГО СУДУ

Після внесення в Кримінальний процесуальний кодекс України так званих поправок Лозового Верховний Суд відіграв важливу роль у роз'ясненні порядку їх застосування. Деякі позиції згодом було відображено у відповідних змінах до закону. Однак відповіді на певні запитання досі слід шукати в судовій практиці.

Так, наприклад, була врегульована проблема зловживання прокурорами своїми повноваженнями шляхом відновлення раніше закритих кримінальних проваджень у строки досудового розслідування проміжку часу між винесенням постанови про закриття кримінального провадження без врахування впливу строку досудового розслідування.

У висновку Верховного Суду від 3 квітня 2023 року у справі № 367/1335/21 досить чітко роз'яснено всі правила врахування у строки досудового розслідування проміжку часу між винесенням постанови про закриття кримінального провадження та її скасуванням.

Суд визначив, що в разі скасування Генеральним прокурором, керівництвом обласних або окружних прокуратур у межах строків, передбачених статтею 219 КПК України, постанови прокурора про закриття кримінального провадження, в якому особі було повідомлено про підозру, час від винесення постанови про закриття кримінального провадження до її скасування враховується в строки досудового розслідування. Скасування постанови поза межами зазначених строків законодавством не передбачено.

Підсумовуючи, хочеться зазначити, що справді низку резонансних справ суди закрили через недотримання стороною обвинувачення строків досудового розслідування, що, можливо, призвело до уникнення кримінальної відповідальності деякими топ-судовцями (попри високий запит суспільства на їх покарання). Водночас сподіваємося, що такий негативний досвід роботи правоохоронців у результаті не приведе до скасування вимог законодавства, що встановлюють судовий контроль за їх діяльністю й унеможливають безпідставне затягування розслідувань, а стане мотивом для посилення дисципліни та ведення справ на якісно новому рівні.